

UDK 37.091.3:811.111
37.091.3-027.22:792
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 1.8.2020.

DRAMA U NASTAVI ENGLESKOG JEZIKA

Ivana MATEKALO

Slavonski Brod, Hrvatska

matekaloivana2@gmail.com

Mirjana Matea KOVAČ

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska

mirjana@ffst.hr

Ana SARIĆ

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Hrvatska

asaric@ffst.hr (osoba za kontakt)

Sažetak

Drama je prepoznata kao važno i učinkovito sredstvo u procesu učenja i poučavanja stranog jezika. Dramske tehnike omogućavaju nastavnicima da učenike kognitivno i emocionalno uključe u proces učenja jezika te na taj način potaknu razvoj različitih vještina. Cilj je ovog rada bio ispitati stavove budućih učitelja engleskog jezika o korištenju dramskih tehnika u nastavi, uključujući i samoprocjenu vlastitih znanja i sposobnosti u ovom području. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 40 ispitanika, studenata učiteljskog studija Filozofskog fakulteta u Splitu i Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku. Analizom anketnog upitnika vidljivo je da studenti nisu adekvatno pripremljeni za korištenje dramskih tehnika u svom budućem radu. Usprkos poznavanju svih dobiti implementacije dramskih postupaka u nastavni proces, može se zaključiti da oni nisu dovoljno zastupljeni u kontekstu formalnog poučavanja Engleskog jezika.

Ključne riječi: drama u obrazovanju; dramske tehnike; engleski jezik; stavovi i samoprocjena budućih učitelja engleskog jezika

Uvod

Dramsko izražavanje predstavlja sastavni dio života svakog djeteta i razvija se puno prije početka njegova formalnoga obrazovanja. Riječ je o simboličkoj igri koja se razvija između druge i treće godine života u kojoj dijete putem zamišljenih situacija i likova, koji imaju svoje uzore u stvarnom životu, otkriva vlastiti identitet. Upravo ta simbolička igra, prema Škuflić-Horvat (2008), predstavlja psihološki temelj drame kao umjetnosti i temelj odgojnoj drami kao pedagoškoj metodi. Dramski odgoj ima za zadaću razvoj cjelokupne osobnosti djeteta, namijenjen je svoj djeci, bez obzira na njihove jezične i glumačke talente te ih odgaja za život. Prema Vukojević (2016, 36), riječ je o učenju i poučavanju putem dramskog iskustva koje se od najranije dobi odvija kroz igru:

„Projicirajući svoje naklonosti, mržnje i strahove u imaginacijom uosobljene i oživljene igračke ili osobe koje ga okružuju, dijete sređuje svoje emotivne odnose s okolinom, evocirajući kroz priču prošle doživljaje utvrđuje iskustvo i uvježbava svoje ponašanje; prezentacijom hipotetskih situacija uprizoruje i dramatizira svoje nade i strahovanja pripremajući se za buduće događaje.“

Krušić (1992) potvrđuje navedeno iznoseći mišljenje kako je dramsko izražavanje sposobnost prirodna svakom čovjeku putem koje lakše spoznaje samoga sebe i svijet koji ga okružuje.

S druge strane, pojam drame u obrazovanju još uvijek nije u potpunosti definiran. Razlog tomu je zasigurno činjenica da većina zagovornika dramskog odgoja primarno dolazi iz svijeta kazališta (Vukojević 2016) te da se zbog uske povezanosti drame i kazališta rijetko navode brojne odgojno-obrazovne prednosti koje ona obuhvaća. Ciljeve i prednosti dramskog odgoja i aktivnosti sažimaju Lekić i dr. (2007):

„Kao složen i integrirajući oblik učenja, dramska aktivnost pomaže djetetu izraziti i razviti osjećaje, sklonosti, sposobnosti i stavove; razviti govorne i izražajne sposobnosti i vještine; razviti maštu i sposobnost zamišljanja i stvaranja; razviti motoričke sposobnosti i govor tijela; steći i razviti društvenu svijest i njezine sastavnice: (samo)kritičnost, odgovornost i toleranciju; razviti humana moralna uvjerenja steći sigurnost i samopouzdanje; razumjeti međuljudske odnose i ponašanje; naučiti surađivati, cijeniti sebe i druge te kako steći priznanje drugih.“

Pozitivnim učincima i psihološkim aspektima drame u obrazovanju bavi se, među ostalim, i Stanišić (2015, 68) koja tvrdi kako „suvremena psihologija upozorava da je odgojno-obrazovni proces uspješan kada učenik/učenica ostvaruje većinu svojih potreba: za samoodržanjem, za ljubavlju i prihvaćenošću, za moći, slobodom i zabavom“. Autorica ističe da se upravo primjenom dramskih metoda postiže potreban psihološki učinak jer one stvaraju vedro ozračje u razredu koje pozitivno utječe na proces učenja te kod učenika izaziva pozitivnu emocionalnu uzbuđenost. Utvrđuje da su se dramske metode pokazale također uspješnima i u radu s djecom koja imaju poteškoće u učenju. Važnost dramskih metoda kao oblika iskustvenog učenja Stanišić potkrepljuje činjenicom kako je i suvremena škola spoznala da „kad god je to

moгуće, nastavu valja organizirati kao iskustveno učenje jer se podatci iz različitih dijelova mozga integriraju u cjelinu, a višeizvorno iskustvo učvršćuje znanje“ (Stanišić 2015, 68). Takav način učenja odgovara svim učenicima jer nije uvjetovan glumačkim, već dramskim sposobnostima koje su, kao što je već spomenuto, prirodno urođene svakom čovjeku. Dramske metode, stoga, omogućavaju povezivanje odgojno-obrazovnih sadržaja s iskustvom jer naučimo:

- 10 % od onoga što pročitamo
- 20 % od onoga što slušamo
- 30 % od onoga što vidimo
- 50 % od onoga što vidimo i čujemo
- 70 % od onoga što izgovorimo
- 90 % od onoga što izgovorimo i učinimo (Lekić i dr., 2007).

Sambanis (2013) potvrđuje da je učenje kroz iskustvo važna odrednica i dramsko-pedagoški orijentirane nastave stranog jezika jer se temelji na zamišljenim situacijama u kojima učenici imaju priliku eksperimentirati i učiti izražavajući se jezikom i pokretom.

Konačno, dramsku sposobnost shvaćamo kao „kombinaciju vještina: jezičnih (verbalnih), kinestetskih (sposobnost izvođenja i koordinacije tjelesnih pokreta) i socijalnih (razumijevanje sebe, osjećaj vlastitog identiteta, razumijevanje svojih potreba, razumijevanje drugih i njihovih potreba)“ (Stanišić, 2015, 69). Razvijanje ovih vještina zadovoljava sve potrebe suvremene nastave. Upravo su kreativnost i suradničko učenje koncepti putem kojih se u okviru suvremenih obrazovnih politika ostvaruje potreba za funkcioniranjem čovjeka u suvremenome svijetu (Odža i Kovač, 2019).

Dramske tehnike u nastavi Engleskog jezika

Dramske tehnike definiramo kao postupke ili metode koje se koriste u dramskom odgojnom radu. Riječ je o pažljivo organiziranim i vođenim aktivnostima kojima se usvaja neko novo znanje ili uvježbava već postojeće. Primjenom dramskih postupaka u nastavi potiče se intelektualni, moralni, emocionalni i estetski razvoj osobnosti (Vodopija i Krumes Šimunović, 2013).

Prebeg-Vilke (1977) navodi kako se dramski postupci u nastavi stranih jezika počinju koristiti 70-ih godina, nakon što se u nastavu uvodi komunikacijski pristup. U godinama koje slijede dramski pristup u poučavanju stranih jezika postaje referentan jer brojni teoretičari i praktičari uviđaju potencijal korištenja drame u nastavi stranog jezika. Tako, primjerice, Maley

i Duff (1978), kao jedni od začetnika primjene drame u učenju stranog jezika, izdaju priručnik dramskih aktivnosti (igre, vježbe izgovora te kratke igre uloga) koje učitelji mogu implementirati u formalnu nastavu, dok Di Pietro (1987) izlaže program strukturiranih scenarija za igre uloga kao osnovu jezičnog kurikula. Krajem dvadesetog stoljeća izlaze teorijski radovi koji daju novi polet dramati i potiču razvoj novih dramskih oblika i metoda (Stinson i Winston 2011).

Via (1976), prema Vukojević (2016), donosi 3 važne odrednice drame u učenju jezika:

1. drama omogućava uporabu prirodnog, razgovornog jezika u smislenom kontekstu
2. drama razvija senzibilitet za govor tijela te kulturološke odrednice društva čiji jezik osoba uči
3. drama stvara visoko motivirajuće razredne aktivnosti za učenje jezika učenika srednjeg i naprednog stupnja.

Suvremena istraživanja prije svega imaju za cilj utvrditi učinkovitost dramskih postupaka na razvoj motorike, izgovora, usvajanja rječnika i motivacije učenika, ali i prepoznati poteškoće s kojima se učitelji pri njihovoj primjeni susreću. Tako, primjerice, Wan Yee (1990), prema Vukojević (2016), proučavajući primjenu dramskih postupaka u nastavi jezika, dolazi do zaključka da dramska tehnika *igra uloga* te ostale komunikacijske igre značajno razvijaju jezični korpus, utječu na strukturu rečenica i kontekstualiziranje jezika u stvarnim i zamišljenim situacijama. Fuentes (2010) istražuje utjecaj dramskih postupaka u učenju engleskog jezika u nižim razredima osnovne škole i zaključuje da svakodnevno korištenje jezika u komunikacijskom kontekstu razvija motivaciju i razumijevanje svrhe učenja stranog jezika. Drama također može postati metoda za razumijevanje raznih školskih sadržaja putem koje se ostvaruje međupredmetna korelacija. Na taj način učenici mogu istražiti i neposredno iskusiti svijet koji je izrazito različit od njihova, primjerice pojedini povijesni događaj ili nestvaran svijet romana. Nastavnik u tom slučaju koristi dramu kako bi moderirao proces učenja te učenicima na nov način prenio nova znanja (Kordić, 2013). Drugim riječima, razvija se novi oblik drame u nastavi u kojem učenici kao sudionici zajednički ulaze u zamišljeni događaj, pri čemu njihov boravak u tom zamišljenom svijetu jasno strukturira i precizno vodi učitelj koji ih usmjerava prema obrazovnom cilju (Vukojević, 2016). Različiti autori, pa tako i Gruić (2014), ovakav oblik dramskog rada nazivaju *procesnom dramom*.

Primjena dramskih tehnika u nastavi jezika primarno omogućava razvoj komunikacijske kompetencije učenika, a time i fluentnosti, iako se ova dva pojma često ne proučavaju u istom kontekstu. Europski referentni okvir za strane jezike (CEFR) načelno promovira razumijevanje

fluentnosti u užem smislu te naglašava nužnost razvoja tečnoga govora, ulogu stanki, oklijevanja i preformuliranja izričaja. Suprotno tome, istraživanja fluentnosti i podučavanja jezika u formalnom kontekstu ukazuju na to da aktivnosti kojima se promovira fluentnost nisu primjereno zastupljene u nastavnim materijalima te da ni sami nastavnici nisu dovoljno upoznati sa zadacima koji bi poticali razvoj fluentnosti (Odža i Kovač 2019 prema Tavakoli i Hunter 2017).

Neurolingvistička istraživanja također donose značajne spoznaje koje potvrđuju učinkovitost primjene dramskih tehnika u nastavi jezika. Naime, prema Schiffler (2002), proces učenja stranog jezika u djece može biti potpomognut nizom aktivnosti koje će aktivirati lijevu i desnu moždanu polutku. Poznato je da je lijeva moždana polutka zadužena za logički strukturirano i analitičko mišljenje. U njoj se nalazi centar za govor i povezuje se s pamćenjem riječi i rečenica. S druge strane, desna moždana polutka povezana je s pokretom, ritmom, maštom, kreativnošću i cjelovitim mišljenjem. Auditivno primanje informacija povezuje se s aktivnostima lijeve moždane polutke, dok kinestetička obrada informacija, odnosno konkretno djelovanje, pokret ili dodir, aktivira desnu moždanu polutku (Velički, 2006). Činjenica je da je u djece rane životne dobi dominantna desna moždana polutka. Riječ je upravo o razdoblju života u kojem dijete uči materinski jezik – spontano, cjelovito i bez poteškoća. Koristeći dramske tehnike u nastavi stranoga jezika te učeći jezik kroz pokret, maštu i kreativnost, uz lijevu, aktiviramo i desnu moždanu polutku, što čini proces učenja prirodnijim i učinkovitijim. Važnost ove sinergije trebali bi prepoznati i učitelji stranoga jezika u razrednoj nastavi, gdje dramskim tehnikama aktiviraju sva osjetila te, verbalno i neverbalno, plesom ili glazbom, pokrivaju različite stilove učenja i uvažavaju različitosti među učenicima.

Unatoč dokazanoj učinkovitosti dramskih tehnika, postoje različiti izazovi i poteškoće pri njihovu implementiranju u nastavni proces, kao i nedovoljno istražena pitanja koja uz njih vezujemo. Tako Karakaya (2007), prema Vukojević (2016), tvrdi da učinkovitost drame ovisi o nastavničkim kompetencijama i znanju kako ih iskoristiti i primijeniti unutar odgojno-obrazovnog sustava. Autorica je mišljenja da učitelj koji nema dovoljno znanja o primjeni dramskih postupaka može čak imati negativan učinak na proces učenja. Činjenica je da zbog nedovoljnog obrazovanja i drugih ograničenja vrlo malo učitelja zna kako strukturirati i primijeniti dramske tehnike u nastavi engleskog kao stranog jezika te zato od njih odustaju. Iz tog razloga potrebno im je vodstvo, kao i jasne upute kako mogu uklopiti dramske tehnike u svoj nastavni proces na što razumljiviji i korisniji način (Kavakli, 2016). Ovu problematiku također naglašavaju Winston i Tandy (2009) tvrdeći da je razlog zbog kojeg mnogi učitelji ne

razumiju dramu kao nastavnu metodu (ili osjećaju da je njihovo razumijevanje djelomično ili nejasno) činjenica da su to razumijevanje stekli bez poduke kako ga dalje artikulirati.

Prema Gaudart (1990, 234), **dramske tehnike** u nastavi Engleskog jezika dijelimo sukladno vještinama koje je potrebno razvijati u nastavi, a to su slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. U nastavku se navode najznačajnije tehnike koje uključuju jezične igre, mimiku, igru uloga i simulaciju.

Jezične igre mogu biti strukturirane (npr. predstavljanje) ili nestrukturirane i improvizirane. Jezične igre se uglavnom svode na promatranje, memoriranje, interpretiranje i individualnu ili grupnu interakciju. Većina igara zasniva se na vježbama koje se koriste za opuštanje i zagrijavanje.

Mimiku opisujemo kao dramsku tehniku u kojoj osoba glumi radnju, priču ili neku drugu osobu pomoću gesta i pokreta tijelom, ali bez riječi. Savignon (1983, 207) ističe važnost mimike tvrdeći kako ona značajno pomaže učenicima da se opuste i prihvate ideju da samostalno izvedu nešto pred svojim kolegama bez straha od jezične pogreške, a isto tako im može biti i poticaj i ohrabrenje za korištenje jezika. Brojni su se stručnjaci također izjasnili u prilog mimici kao dramskoj tehnici u nastavi stranog jezika. Prema Doughillu (1987), razlog tomu je što, iako se ne koristi jezikom, mimika može djelovati na učenika kao katalizator za stvaranje jezika prije, za vrijeme i nakon pojedine aktivnosti.

Igra uloga često se predstavlja kao najpoznatija i najprihvaćenija dramska tehnika u nastavi Engleskog jezika. Postoji više načina za korištenje ove tehnike, primjerice unutar predstave, dramatizacijom priče i sociodramom, prezentacijom seminara, raspravom ili intervjuom. Najčešći oblik u kojem nalazimo igru uloga su dijalozi, često predstavljeni i putem zvučnih zapisa, pri čemu učenici slušaju, a zatim nakon podjele uloga čitaju dok učitelj ispravlja moguće pogreške. Igra uloga također se može stupnjevati prema učenikovim mogućnostima i onome što se u tom trenutku želi postići u nastavi Engleskog jezika.

Jones (1980, 4) definira **simulaciju** kao dramsku tehniku u kojoj učenici postaju sudionici određenog događaja i ujedno oblikuju njegov tijek. Učenici imaju svoje uloge, dužnosti i odgovornosti u situaciji u kojoj rješavaju određeni problem. U pravilnoj izvedbi simulacije učitelj ne kontrolira ponašanje svojih učenika. Uspješnost simulacije ovisi o tome koliko će svaki sudionik doprinijeti svojim vještinama, znanjem i iskustvom. Simulacija i igra uloga su vrlo slične tehnike, a često se i sama igra uloga koristi u simulaciji. Smith (1984) navodi kako je simulacija aktivnost koja pruža specifičnu situaciju u kojoj učenici mogu

vježbati različite komunikacijske vještine poput izražavanja mišljenja, uvjeravanja drugih, argumentiranja svojih stavova, analiziranja situacija i rješavanja problema u grupi.

Iz navedenog je razvidno kako drama, odnosno dramske tehnike, u obrazovanje unose raznovrsnost i pružaju velik broj mogućnosti u načinu rada pa se ne čini neobičnom činjenica da ih je, kao takve, teško svrstati u točno definirane nastavne okvire.

Metodologija istraživanja

U ovom istraživanju ispitani su stavovi budućih učitelja engleskog jezika o korištenju dramskih tehnika u nastavi te njihova samoprocjena vlastitih znanja i sposobnosti za korištenje istih. U istraživanju su sudjelovale studentice pete godine Filozofskog fakulteta u Splitu i Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku sa smjera ranog učenja engleskog jezika. Instrument testiranja bio je anketni upitnik s tvrdnjama prikazan u *Tablici 1.*, a cilj je bio uočiti:

1. jesu li i koliko studenti upoznati s različitim vrstama i načinom primjene dramskih tehnika u nastavi Engleskog jezika na studiju i smatraju li jesu li dovoljno zastupljeni kolegiji koji promiču uporabu dramskih tehnika te kako procjenjuju svoju spremnost za njihovo korištenje (tvrdnje 1, 10, i 11)
2. jesu li upoznati s konceptom fluentnog govora, s povezanošću implementacije dramskih postupaka i fluentnog govora te procesom prirodnog usvajanja jezičnih sadržaja (tvrdnje 2, 3, 5)
3. jesu li upoznati s vrstama dramskih tehnika i dobrobitima njihove primjene u nastavi Engleskog jezika te koliko korisnima smatraju dramske tehnike i bi li ih koristili u svom budućem radu (tvrdnje 4, 6, 7, 8, 9, 12).

Anketni upitnik se sastojao od 12 tvrdnji, a studenti su svoj stupanj slaganja s tvrdnjama mogli izraziti na 5-stupanjskoj obrnutoj Likertovoj ljestvici od 1 do 5 (1 = uopće se ne slažem, 2 = djelomično se ne slažem, 3 = neodlučan/neodlučna sam, 4 = djelomično se slažem, 5 = u potpunosti se slažem).

Tablica 1: Stavovi vezani za poznavanje dramskih tehnika i njihove primjene

Broj tvrdnje	Tvrdnja
1.	Za vrijeme studija, kroz različite kolegije, upoznati smo s važnošću primjene različitih dramskih tehnika u engleskom jeziku.
2.	Upoznat/a sam s konceptom fluentnog govora, odnosno razlikom između fluentnog i nefluentnog govora te aktivnostima kojima se može postići fluentniji govor.
3.	Upoznat/a sam s povezanošću implementacije dramskih postupaka i razvoja fluentnog govora.
4.	Upoznat/a sam s primjenama dramskih postupaka u nastavi Engleskog jezika i s njihovim utjecajem na razvoj učeničkih komunikacijskih kompetencija, kreativnosti i samoizražavanja.
5.	Razumijem proces 'prirodnog' usvajanja jezičnih sadržaja, odnosno kako upotreba različitih dramskih postupaka utječe na usvajanje / učenje drugog ili stranog jezika.
6.	Dramski postupak ne može se koristiti u bilo kojem dijelu sata.
7.	Korištenjem procesne drame u nastavi mogu se ostvariti svi zahtjevi suvremene nastave (komunikacijska kompetencija; problemska nastava; maksimalna angažiranost učenika; učitelj kao koordinator nastavnog procesa).
8.	Korištenje dramskih tehnika u nastavi ima velik utjecaj na razvijanje komunikacijskih kompetencija kod učenika, ali i na razvoj samopouzdanja te vještine snalaženja u novonastalim situacijama.
9.	U svom budućem radu rado bih koristio / koristila dramske tehnike.
10.	Osjećam se kompetentnim (imam potrebna znanja) za primjenu dramske tehnike u svom budućem radu.
11.	Smatram da na učiteljskom studiju nisu dovoljno zastupljeni kolegiji koji promiču uporabu dramskih postupaka dramskim tehnikama.
12.	Poznajem različite dramske tehnike: jezične igre, igra uloga, mimika, simulacija i sl.

Rezultati i rasprava

Tvrdnje 1, 10 i 11 odnosile su se na to jesu li i koliko studenti upoznati s različitim vrstama i načinom primjene dramskih tehnika u nastavi Engleskog jezika na studiju, smatraju li da su dovoljno zastupljeni kolegiji koji promiču uporabu dramskih tehnika te kako procjenjuju svoju spremnost za njihovo korištenje istih. Apsolutna većina studenata, gotovo 70 %, smatra da na učiteljskom studiju nisu dovoljno zastupljeni kolegiji koji promiču uporabu dramskih tehnika, stoga nije iznenađujuće da 42,5 % ispitanika tvrdi da za vrijeme studija nisu

bili upoznati s važnošću primjene dramskih tehnika u engleskom jeziku. Većina studenata se izjasnila da se ne osjećaju kompetentnima za primjenu dramskih tehnika u svom budućem radu. Iz navedenog možemo zaključiti da budući učitelji engleskog jezika nisu dovoljno upoznati, a ni pripremljeni za izvođenje ovakvog oblika nastave.

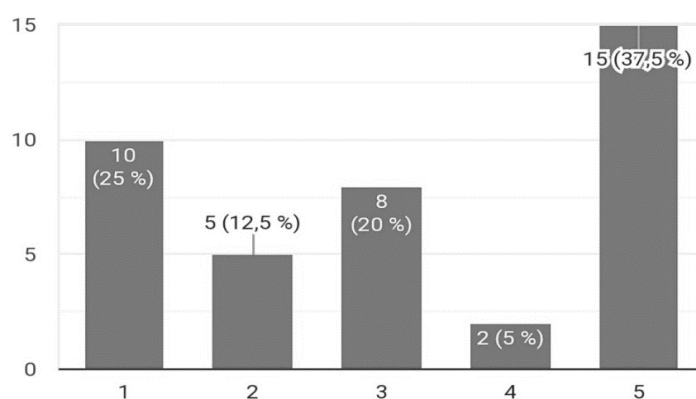
Tvrđnjama 2, 3 i 5 ispitalo se jesu li studenti upoznati s konceptom fluentnog govora, povezanošću implementacije dramskih postupaka i fluentnog govora te s procesom prirodnog usvajanja jezičnih sadržaja. Govorna kompetencija u nižim razredima osnovne škole većinom se razvija kroz zadatke ponavljanja sa zadanim predloškom, bez većeg prostora za slobodni razgovor i improvizaciju. Apsolutna većina ispitanika (52,5 %) se izjasnila da je upoznata s konceptom fluentnog govora te da razlikuje fluentni od nefluentnog govora, kao i aktivnosti kojima se može postići fluentniji govor.

Međutim, polovica ispitanika (50 %) na pitanje jesu li upoznati s povezanošću implementacije dramskih postupaka i razvoja fluentnog govora, odgovara neodlučno. Nešto više ispitanika (52,5 %) uglavnom se slaže da razumije proces 'prirodnog' usvajanja jezičnih sadržaja, odnosno kako uporaba dramskih postupaka utječe na učenje stranog jezika te da su upoznati s važnošću povezivanja lijeve i desne moždane polutke, kao i s razvojem govora u stranom jeziku. Vidljivo je da su ispitani studenti teorijski upoznati s ovim sadržajima, ali neosporiva je činjenica da polovica (50 %) neodlučno odgovara na pitanje razumiju li povezanost dramskih tehnika i razvoj fluentnosti u govoru. Jednako tako, u tvrdnji 4 većina ispitanih studenata neodlučno odgovara na tvrdnju da su upoznati s primjenom dramskih postupaka u nastavi Engleskog jezika te dobrobitima koje ovakva nastava donosi učenicima.

Kako bi se u potpunosti utvrdilo znanje ispitanika o primjeni dramskih tehnika, kao i njihovi osobni stavovi prema korištenju istih u tvrdnjama 6, 7, 8, 9 i 12, ispitano je poznaju li različite dramske tehnike, kako korištenje dramskih tehnika utječe na učenike te bi li ih ispitanici osobno koristili u svojoj nastavi. Polovica ispitanih (50 %) tvrdi da poznaje različite dramske tehnike (jezične igre, igru uloga, mimiku, simulaciju itd.). Jednako tako, apsolutna većina ispitanih smatra da dramske tehnike zadovoljavaju sve potrebe suvremene nastave, da imaju velik utjecaj na razvoj komunikacijskih kompetencija u učenika te da se postiže maksimalna angažiranost učenika. U istraživanju koje je provela Rudela (2013) kada je ispitala mišljenje 161 učiteljice razredne nastave o njihovim kompetencijama iz područja dramskog odgoja, apsolutna većina ispitanih (80,7 %) smatrala je potrebnim uvođenje dramskog odgoja kao fakultativnog predmeta jer izuzetno pozitivno utječe na socijalne vještine, razvoj govorne kompetencije, jača samopouzdanje i potiče kritičko mišljenje.

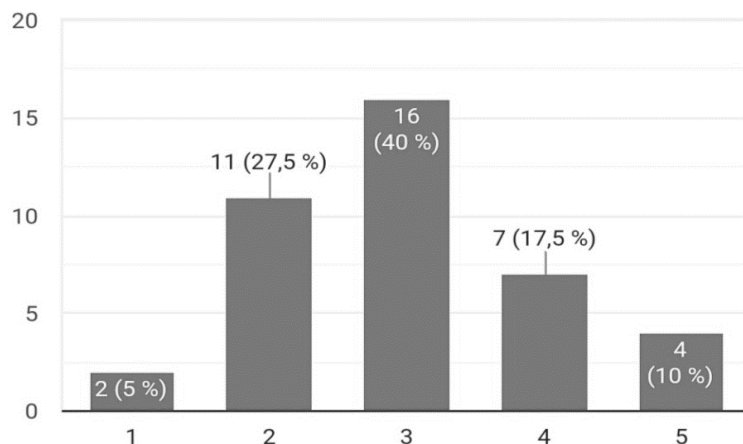
Posebno su zanimljive tvrdnje koje potiču mišljenje da su studenti nedovoljno pripremljeni za korištenje dramskih tehnika u nastavi, primjerice tvrdnja 6 u kojoj se ispitalo može li se dramski postupak koristiti u bilo kojem dijelu sata (*Slika 1.*).

Slika 1. Rezultati vezani za korištenje dramskog postupka u nastavi iz anketnog upitnika za studente

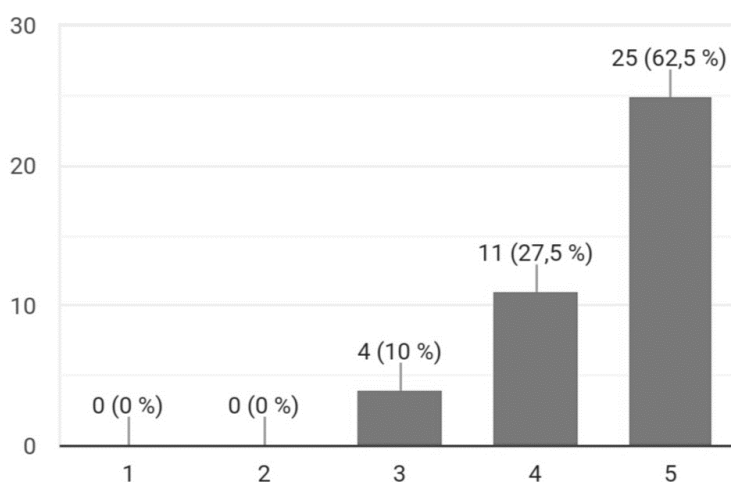
Čak 37,5 % ispitanih odgovorilo je da se dramski postupak ne može koristiti u bilo kojem dijelu sata, što se može tumačiti kao posljedica nastavnog neiskustva studenata. Naime, znanja iz metodičke teorije, zbog izostanka intenzivnijega iskustva u nastavi, studenti nerijetko prihvaćaju kao uvriježena pravila, bez svijesti o njihovoj fleksibilnosti. Nema metodičkog pravila koje poništava kreativnost učitelja, stoga će vješt učitelj znati dramsku tehniku ili njezine elemente prilagoditi bilo kojoj nastavnoj etapi, ne isključivo u motivacijskom, uvodnom ili završnom dijelu sata. Vidljivo je da studenti tijekom svog studija nisu koristili dramske tehnike i da teorijsko znanje ne može zamijeniti praktični rad. Jednako kao što učenicima nedostaje primjene dramskih tehnika u nastavi Engleskog jezika kako bi unaprijedili svoje komunikacijske vještine, tako i studentima nedostaje praktična primjena dramskih tehnika s kojima su teorijski relativno dobro upoznati. Ovo potvrđuju i rezultati tvrdnje 10 iz anketnog upitnika (*Slika 2.*) koja ukazuje na to da većina studenata ne može procijeniti osjeća li se kompetentnom za primjenu dramskih postupaka u svom budućem radu.

Slika 2. Rezultati vezani za tvrdnju o kompetentnosti za primjenu dramskih postupaka u nastavi iz anketnog upitnika za studente

Ipak, osobni stavovi ispitanika prema dramskim tehnikama u nastavi Engleskog jezika gotovo su u potpunosti pozitivni. Apsolutna većina ispitanika (62,5 %) slaže se da u svom budućem radu želi koristiti dramske tehnike (Slika 3.).

Slika 3. Rezultati o korištenju dramskih tehnika u svom budućem radu iz anketnog upitnika za studente

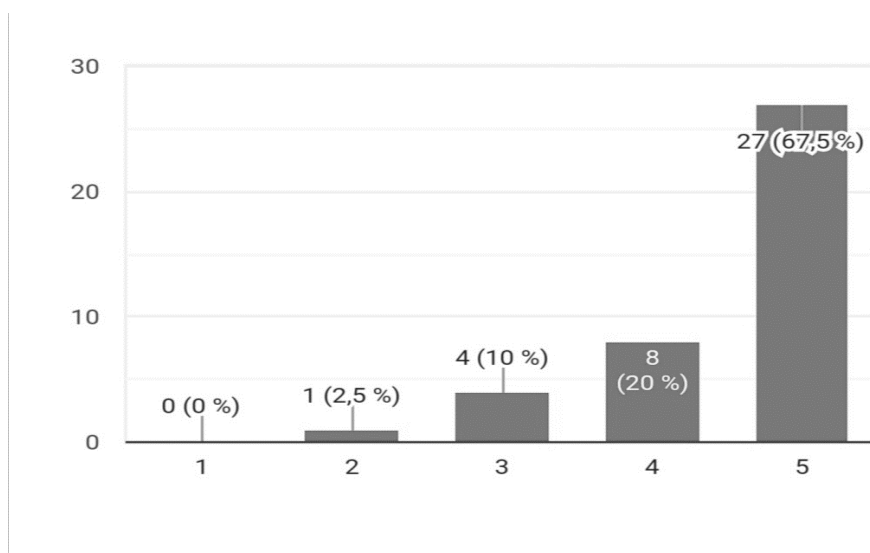
Apsolutna većina ispitanih studenata, gotovo 2/3, smatra da na učiteljskom studiju nisu dovoljno zastupljeni kolegiji koji promiču uporabu dramskih postupaka dramskim tehnikama (Slika 4.), što navodi na zaključak da studenti nisu na adekvatan način pripremljeni za korištenje dramskih tehnika u svom budućem radu i da su toga svjesni jer prepoznaju dramske tehnike kao odmak od tradicionalne nastave.

Zanimljiva je činjenica da je prepoznata i važnost korištenja dramskih postupaka na studiju engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku na kojem se izvodi kolegij pod nazivom *Dramske tehnike u nastavi Engleskog jezika*. U opisu kolegija navode se sljedeći ciljevi:

- upoznati studente s nizom dramskih tehnika i vježbi koje se koriste u nastavi Engleskog jezika
- razviti svijesti o mogućim pozitivnim utjecajima dramskih tehnika na razvoj jezičnih vještina
- pružiti praktično iskustvo u odabiru, organizaciji i provedbi dramskih vježbi u nastavi (FFOS).

Teme koje se obrađuju u navedenom kolegiju i kojima se ostvaruju predviđeni ciljevi su: govorne vježbe (glas, izgovor i intonacija), kinestetička priroda dramskih tehnika kroz neverbalne vježbe (pantomima, gestikulacija i mimika), igra uloga, simulacije i improvizacije, dramatizacije tekstova, utjecaj dramskih vježbi na razvoj jezičnih znanja i vještina te poticanje komunikacije kroz dramske vježbe (FFOS).

Slika 4. Stavovi o zastupljenosti kolegija koji promiču uporabu dramskih postupaka

Zaključak

Važnost dramskih postupaka u suvremenom odgoju i obrazovanju je neosporna. Kroz svoje dobrobiti dramski postupci učenike prije svega oslobađaju straha od govora, što je u učenju stranog jezika izuzetno važno, a odmah zatim im pomažu graditi samopouzdanje i povjerenje u sebe i svoj rad. Drama zadovoljava i brojne zahtjeve suvremene nastave kao što su razvoj kritičkog mišljenja, samostalnost i primjenjivost naučenih znanja u svakodnevnom životu. Kod učenja stranog jezika utvrđeni su pozitivni učinci jer dramatizacijom svakodnevnih radnji i razgovora učenici razvijaju fluentan govor, odnosno postupno stječu komunikacijsku (pragmatsku) kompetenciju.

U ovom radu istražena je zastupljenost kolegija koji pripremaju buduće učitelje engleskog jezika za korištenje dramskih postupaka u nastavi, kao i njihovi stavovi prema korištenju istih. Također je ispitano i koliko se budući učitelji engleskog jezika smatraju kompetentnima za korištenje dramskih postupaka u svom radu. Analizom anketnog upitnika može se zaključiti da su studenti upoznati s dramskim postupcima i dobrobitima koje donose, ali da na svome studiju nisu dovoljno pripremljeni za korištenje istih. Može se zaključiti da znanja iz metodičke teorije, zbog izostanka intenzivnijega iskustva u nastavi, studenti nerijetko prihvaćaju kao uvriježena pravila, a da pritom nisu svjesni njihove fleksibilnosti. Vidljivo je da studenti tijekom svog studija nisu koristili dramske tehnike u odgovarajućoj mjeri te da im nedostaje praktična primjena takvih tehnika s kojima su teorijski relativno dobro upoznati. Ohrabrujuća je činjenica da studenti žele koristiti dramske postupke u svom budućem radu i tako napraviti odmak od tradicionalnog načina poučavanja, no nužno je osposobiti ih kroz posebne dramske kolegije.

Drama se danas ocjenjuje kao učinkovita i vrijedna strategija poučavanja zato što uključuje konstruktivno i aktivno učenje te pospješuje razvoj vještine usmenog izražavanja u kontekstu formalnog poučavanja. Primjena dramskih postupaka u nastavi Engleskog jezika te stvaranje autentičnih komunikacijskih situacija u razredu utječe na razvoj učeničkih komunikacijskih kompetencija, kreativnosti i samoizražavanja. Iz svega navedenog može se zaključiti kako bi prikazana istraživanja u teoriji i praksi trebalo uvažiti kao smjernice u oblikovanju suvremene nastave Engleskog jezika, ali i odgojno-obrazovnog procesa općenito.

Literatura

- Ataş, M. (2014). The reduction of speaking anxiety in efl learners through drama techniques. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 176 (2015), str. 961–969.
- Doughill, J. (1987). *Drama Activities for Language Learning*. London: Macmillan Publishers Ltd.
- Fuentes, A. G. (2010). *Break a Leg! The Use of Drama in the Teaching of English to Young Learners*. A Case Study. Preuzeto s: http://www.spertus.es/Publications/Araceli/29-AESLA_2010.pdf (15. 5. 2020.)
- Gaudart, H. (1990). Using Drama Techniques in Language Teaching. U Sarinee, A. (Ur.), *Language Teaching Methodology for the Nineties. Anthology Series 24* (str. 230–249). Department of Education.
- Gruić, I. (2014). Participativno kazalište i seksualni odgoj. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu* 19, str. 77–91.
- Jones, K. (1980). *Simulations: A Handbook for Teachers*. London: Kegan Paul Ltd.
- Kavakli N. (2016). Intrinsic Difficulties in Learning Common Greek-Originated English Words: The Case of Pluralization. *Journal of Language and Linguistic Studies* 12 (1), str. 110–123.
- Kodrić, A. (2013). *Jezik na pozornici*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Kovač M. M.; Odža I. (2019). Percepcija govornih kompetencija u materinskome i stranome jeziku kod učenika završnih razreda srednje škole. *Folia Linguistica et Litteraria* 28 (28), str. 203–224.
- Krušić, V. (1992). *Prema pojmu dramske nadarenosti*. Zagreb: Stručna knjižnica Hrvatskog centra za dramski odgoj. Preuzeto s http://www.hcdo.hr/?page_id=73 (20. 6. 2020.)
- Lekić, K. i sur. (2007). *Igram se, a učim, Dramski postupci u razrednoj nastavi*. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj-pili-poslovi d.o.o.
- Prebeg-Vilke, M. (1977). *Uvod u glotodidaktiku: teorija nastave stranih jezika s posebnim obzirom na engleski jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rudela, R. (2013). Istraživanje o korištenju dramskih tehnika među učiteljima razredne nastave. U: A. Bežen i B. Majhut (ur.), *Kurikul ranog učenja hrvatskoga/materinskoga jezika* (str. 17–28). Zagreb: UFZG i ECNSI.
- Sambanis, M. (2013). *Fremdsprachenunterricht und Neurowissenschaften*. Tübingen: Narr Verlag.
- Savignon, S. (1983). *Communicative Competence*. London: Addison-Wesley.

Schiffler, L. (2002). *Fremdsprachen effektiver lehren und lernen. Beide Gehirnhälften aktivieren*. Donauwörth: Auer.

Smith, S. M. (1984). *The Theatre Arts and the Teaching of Second Languages*. London: Addison-Wesley Publishing Company.

Stanišić, E. (2015). Dramske metode u nastavi hrvatskoga jezika. *Časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture* 13 (2), str. 67–77.

Stinson, M.; Winston, J. (2011). Drama education and second language learning: a growing field of practice and research. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*. 16 (4), str. 479–488.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek: odsjek za engleski jezik i književnost. Preuzeto s <https://www.ffos.unios.hr/anglistika/dramske-tehnike-u-nastavi-ingleskog-jezika> (25. 6. 2020.)

Škufljić-Horvat, I. (2008). Dramska nadarenost i njezino provjeravanje. *Časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture* 6 (1), str. 87–116.

Velički, D. (2006): Ritam i pokret u ranom učenju njemačkoga jezika. U: *Metodika: Časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj naobrazbi*. Vol. 7, str. 327–336.

Vodopija I.; Krumes-Šimunović I. (2013). Dramski motivacijski postupci u nastavi materinskoga jezika. U: C. Géza (ur.), *Motivation – attention – discipline: VIIth International Scientific Conference*. Subotica: University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty, str. 56–65.

Vukojević, Z. (2016). *Dramski postupci u metodičkom oblikovanju nastave hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole*. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet.

Winston J.; Tandy M. (2009). *Beginning Drama*. New York: Routledge.

Drama in English Language Teaching

Abstract

Drama is recognized as an important and efficient tool in the process of foreign language learning and teaching. The use of drama techniques enables teachers to involve students cognitively and emotionally while fostering the development of different skills. The aim of this paper was to examine the attitudes of future English teachers to the use of drama in the classroom as well as self-assessment of their own knowledge and skills in the field. The study was conducted on a sample of forty students of Teacher Education at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Split and the Faculty of Teacher Education in Osijek. The analysis of the questionnaire shows that students are not adequately prepared to use drama techniques in their future work. Despite knowing all the benefits of implementing drama in teaching, it can be concluded that drama is not sufficiently represented in the context of formal English language teaching.

Keywords: drama in education, drama techniques, English language, attitudes and self-assessment of future English teachers